

Ortaokul Düzeyindeki Çocuklarda İnternet Bağımlılığının Sosyal Beceri Düzeyi ile İlişkisi

Relationship between Internet Addiction and Social Skill Level in Children at Secondary School Level

Tülay Kuzlu Ayyıldız ¹ , Şirin Harkin Gemicioğlu ^{1,2} , Fatma Topçu ¹ ,
Aleyna Demir ¹ , Kübra Nur Kaya ¹

1. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak

2. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, İstanbul

Abstract

Objective: The aim of this study is to reveal the relationship between internet addiction and social skill levels in secondary school students and to examine how these variables differ according to demographic and internet usage characteristics.

Method: This descriptive and cross-sectional study was conducted with 500 students who voluntarily agreed to participate in the study at a secondary school in a province. Data; It was collected with "Student Information Form", "Internet Addiction Scale" and "Matson Social Skills Scale".

Results: There was a significant difference between students' Internet addiction scale scores and gender, grade level, father's education level, school success and duration of internet use. A significant difference was found between Matson social skill scale scores and gender, success at school, membership in social networking sites and duration of internet use. There was a negative relationship between students' internet addiction scale scores and Matson social skills scale positive sub-dimension scores, and a positive significant relationship between negative sub-dimension scores.

Conclusion: Internet addiction levels of students are affected by socio-demographic and internet usage characteristics. As the level of internet addiction increases, the level of social skills decreases. According to these results, it has been suggested that students, families, teachers and nurses as health professionals have various duties in terms of risks in internet use and that stakeholders should cooperate in common areas.

Keywords: Internet addiction, social skills, secondary school student

Öz

Amaç: Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinde internet bağımlılığı ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve bu değişkenlerin demografik ve internet kullanım özelliklerine göre nasıl farklılaştığını incelemektir.

Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu araştırma, bir ilde bir ortaokulda çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 500 öğrenci ile yürütülmüştür. Veri; "Öğrenci Bilgi Formu", "İnternet Bağımlılığı Ölçeği" ve "Matson Sosyal Beceriler Ölçeği" ile toplanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin internet bağımlılığı ölçeği puanları ile cinsiyet, sınıf düzeyi, baba eğitim düzeyi, okul başarısı ve internet kullanım süreleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlendi. Matson sosyal beceri ölçeği puanları ile cinsiyet, okul başarısı, sosyal paylaşım sitelerine üyelik ve internet kullanım süreleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Öğrencilerin internet bağımlılığı ölçeği puanları ile Matson sosyal beceri ölçeği olumlu alt boyut puanları arasında negatif, olumsuz alt boyut puanları arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişki vardı..

Sonuç: Öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri sosyodemografik ve internet kullanım özelliklerinden etkilenmektedir. İnternet bağımlılığı düzeyi arttıkça sosyal beceri düzeyi düşmektedir. Bu sonuçlara göre öğretmenler ve sağlık profesyonelleri olarak öğrencilere, ailelere ve hemşirelere internet kullanımında riskler açısından çeşitli görevler düştüğü ve paydaşların ortak alanlarda işbirliği yapması gerektiği önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: İnternet bağımlılığı, sosyal beceriler, ortaokul öğrencisi

Giriş

Günümüzde internet insan yaşamının her alanına girerek, yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. İnternetin temel ortaya çıkış amacı bilgiye kolay, ucuz, hızlı ve güvenli ulaşmak ve iletişimi kolaylaştırmaktır (1,2,3,4). Günümüz toplumunda çocuklar, internet ile erken yaşlarda tanışmakta ve interneti yoğun bir şekilde kullanmaktadır (5). İnternet, çocuklara eğlence ve bilgi ortamı sunarken, onları birey olarak bağımsız bazı kararlar alma, istediği kadar pratik yapma, anlamadığı konuları istediği kadar tekrar edebilme olanağı sağlamaktadır (6). Ancak internetin çok hızlı bir şekilde yaygınlaşması, bilinçsizce aşırı kullanımı, problemli ve patolojik kullanıma neden olmaya başlamıştır. Çocuklarda, interneti bilinçsiz kullanarak, fazla vakit geçirme, sosyal medya ve çevrimiçi oyunlar gibi bazı ağ etkinliklerinin sürekli ve kontrolsüz bir şekilde kullanımı internet bağımlılığı sorununun ortaya çıkmasına sebep olmuştur (7).

İnternet bağımlılığı özellikle dijital çağda doğup büyüyen çocuklarda bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır (8). Literatürde internet bağımlılığı bireyin internet kullanımını dizginleyememe ve kendini kontrol edememesi durumu olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda sosyal yaşamında, rutin işlerinde, ilişkilerinde, iş yaşamında sorunlar yaşamasına rağmen bireyin kendini internete girmekten alıkoyamama sonucu ortaya çıkan bir bozukluk olarak ifade edilmektedir (1,3,7). İnternet bağımlılığı hayatın her alanında olumsuz etkiler göstermektedir (5). Yapılan çalışmalarda internetin aşırı kullanımının duygu durum, davranış, kaygı, ders başarısında düşme, uyku, beslenme bozuklukları, obezite ve epileptik nöbetler ile ilişkisi gösterilmiştir (9-14).

Ortaokul çağı çocuklarda, oyun oynamak, eğlenmek, sosyal paylaşım sitelerine girmek, ödev hazırlamak, araştırma yapmak gibi amaçlarla oldukça yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir (15,16). Ancak bu tür aktiviteleri genel olarak internet ortamında gerçekleştirmek çocuğun sosyal ilişkilerini azaltabildiği gibi sosyal becerilerini de olumsuz etkileyebilmektedir (17,18). Yapılan çalışmalarda internet bağımlılığının bireyi sosyal, duygusal, bilişsel ve davranışsal olarak olumsuz etkilediği görülmektedir (9,11,12,14).

Sosyal beceriler, çocuğun gelişimini olumlu yönde şekillendiren, toplumla bütünleşmesini sağlayan, toplumsal yaşama katılımını kolaylaştıran ve toplum tarafından verilen rolleri yerine getirebilmeleri için uyulması gereken davranışlardır (19,20). Sosyal beceri gelişimi ilk önce aile ile olan iletişimle başlamaktadır (21). Ancak özellikle okul döneminde akranlarla olan etkileşimleri çocuğun sosyal ilişkiler ağının zenginleşmesini sağlayarak, duygusal ve sosyal becerilerin gelişimine önemli katkı sağlamaktadır (18,20). Okul dönemi çocuklarda ekranla değil akranlarla iletişim ve etkileşimi önemlidir. Nitekim yapılan çalışmalarda çocuklarda arkadaşlık ve akran ilişkilerinin sosyal beceriyi ne yönde etkilediği incelenmiş, çalışma sonucunda akranlar arasındaki ve sosyal ilişkilerin iyi olması sosyal beceri düzeyini de olumlu yönde etkilediği gösterilmiştir (22,23,24).

Çocukları sosyal, duygusal ve davranışsal olarak olumsuz yönde etkileyen ve yalnızlaştıran internet bağımlılığının önlenmesi (25), yaş ve gelişim dönemine uygun sosyal, duygusal ve davranışsal becerilerin kazandırılmasında ve kişilerarası akran ilişkilerinin desteklenmesinde hemşirelerin önemli sorumlulukları olduğu belirtilmektedir (26). Bu bağlamda bu araştırma, çocuklarda internet bağımlılığı ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçların erken fark edilerek önleme çalışmalarının planlanmasında büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Literatür incelendiğinde internet bağımlılığı ve sosyal beceri kavramlarının bir arada ele alındığı araştırmalar sınırlıdır. Bu kavramların daha çok ayrı ayrı ya da farklı kavramlar ile birlikte ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmada, 12-14 yaş arası ortaokul çocukların internet bağımlılığı ile sosyal becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Bu kapsamda araştırma soruları aşağıda sıralanmıştır;

1. Ortaokul dönemindeki çocukların internet bağımlılık düzeyleri nedir?
2. Ortaokul dönemindeki çocukların sosyal beceri düzeyleri nedir?

3. Ortaokul dönemindeki çocukların İnternet Bağımlılık Ölçeği (İBÖ) puanları ile Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (MESSY) puanları arasında ilişki var mıdır?
4. Ortaokul dönemindeki çocukların, İBÖ puanları ile MESSY puanları; cinsiyet, sınıf, anne-baba eğitim durumu, algılanan okul başarısı, sosyal paylaşım sitelerine üye olma, cep telefonunda internet bağlantısı bulunma ve internette ortalama geçirilen süre değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Bu araştırma, ortaokul dönemindeki çocuklarda internet bağımlılığı ve sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla kesitsel-tanımlayıcı tipte yapılmıştır

Örneklem

Araştırma, Zonguldak il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kura yöntemi ile belirlenen bir ortaokulda eğitim gören öğrenciler ile yürütülmüştür. Bu ortaokul dört katlı olup okulda 43 öğretmen görev yapmaktadır. Okulda 26 derslik bulunmakta ve dersliklerdeki ortalama öğrenci sayısı 40 civarındadır. Okulda toplantı salonu, kütüphane, çok amaçlı salon, müzik sınıfı ve spor salonu bulunmaktadır. Şubat-Nisan 2019 tarihleri arasında okula kayıtlı olan toplam 860 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Araştırmada örneklem, sayısı evren bilindiği durumlarda kullanılan formül ile minimum 340 olarak hesaplanmıştır (27). Veri toplama sürecinde okulda bulunan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 500 öğrenci örneklemi oluşturmuştur. Veri toplama sürecinde 12 öğrenci araştırmaya katılmayı kabul etmediği ve 58 öğrenci yaş kriterini karşılamadığı için araştırma dışı bırakılmıştır. Araştırmaya dahil edilme ölçütleri; 12-14 yaş grubunda olma, araştırmanın yapıldığı ortaokulda öğrenim görme, ebeveynlerin ve öğrencilerin araştırmayı katılmayı kabul etmesidir.

İşlem

Araştırma için Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'ndan (25.02.2019 tarihli, 521 protokol nolu), araştırmanın yürütülebilmesi için Zonguldak İl Milli Eğitim Müdürlüğünden yazılı izin, araştırmaya katılan her öğrenciden bilgilendirilmiş onam ve ölçek kullanım izinleri yazarlardan e-posta yolu ile alınmıştır. Araştırmacılar uygulama öncesi öğrencilere araştırmanın amacını, ölçeklerin nasıl kullanılacağını ve araştırma verilerinin gizli tutulacağını anlatmıştır. Veri toplama formu kendi sınıflarında araştırmanın amacı açıklandıktan sonra gönüllü öğrencilere dağıtılmıştır. Uygulama 15-20 dakika sürmüştür. Öğrencilere verilerin araştırma dışında herhangi bir amaçla kullanılmayacağı ve istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri ifade edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu ilgili literatür (1,2,7,8,17) doğrultusunda araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olup, öğrencilerin sosyodemografik ve internet kullanım özelliklerini değerlendiren 18 adet açık-kapalı uçlu soru maddesinden oluşmaktadır.

İnternet Bağımlılık Ölçeği (İBÖ)

İnternet bağımlılık düzeyini belirlemek için Young (1998) tarafından geliştirilmiş; Türkçeye uyarlanması Bayraktar (2001) tarafından yapılmıştır. İBÖ 12-17 yaş grubu çocukların anlayabileceği 6'li likert tipinde hazırlanmış 20 maddelik bir ölçektir. Her bir soru için katılımcılara 0 (hiçbir zaman), 1 (nadiren), 2 (arada sırada), 3 (çoğunlukla), 4 (çok sık), 5 (devamlı) derecelerinde puan verilir. Ölçekten elde edilen minimum puan 0, maksimum puan 120'dir. Ölçeğin geçerlilik çalışmasında Cronbach alfa değeri .91 olarak belirlenmiştir (28).

Tablo 1. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin dağılımı (n=500)

Özellikler	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Kız	244	48,6
Erkek	256	51,4
Sınıf düzeyi		
5. sınıf	99	19,9
6. sınıf	177	35,5
7. sınıf	192	38,6
8. sınıf	32	6,0
Yaşadığı yer		
Kendi eviniz	475	95,9
Yurt	25	4,1
Anne-baba birliktelik durumu		
Evet	454	91,5
Hayır	46	8,5
Anne eğitim durumu		
Okur-yazar değil	5	1,0
İlkokul	82	15,9
Ortaokul	114	20,7
Lise	189	36,4
Üniversite ve üzeri	130	26,0
Baba eğitim durumu		
Okur-yazar değil	5	1,2
İlkokul	45	8,6
Ortaokul	85	17,0
Lise	199	40,2
Üniversite ve üzeri	166	32,9
Okuldaki başarı durumu		
Çok kötü	13	2,8
Kötü	20	4,0
Orta	102	20,4
İyi	212	40,1
Çok iyi	163	32,7
Toplam	500	100,0

Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (MESSY)

Matson ve arkadaşları tarafından (1983) 12-14 yaş arası çocukların sosyal beceri düzeylerini tespit etmek amacıyla geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlanması Bacanlı ve Erdoğan (2003) tarafından yapılmıştır. MESSY 5'li likert tipinde hazırlanmış 47 maddelik bir ölçektir. Her soru için katılımcıların 1 (bana hiç uygun değil), 2 (bana az uygun), 3 (bana orta düzeyde uygun), 4 (bana oldukça uygun) ve 5 (bana tamamen uygun) seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmektedir. Ölçek olumlu ve olumsuz olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. "Olumsuz Sosyal Davranışlar" alt ölçeğinde yer alan maddelerden bazıları şunlardır: "Kolayca sinirlenirim.", "Sık sık yakınırım ya da şikâyet ederim.", "Başka biri konuşurken konuşurum (konuşmasını keserim)." "Olumlu Sosyal Davranışlar" alt ölçeğinde yer alan maddelerden bazıları şunlardır: "İnsanları güldürürüm.", "İnsanlarla konuşurken onların yüzüne bakarım.", "İncinmiş bir arkadaşşıma yardım ederim." "Olumsuz Sosyal Davranışlar" alt ölçeğinden alınan puanlar 23-115, "Olumlu Sosyal Davranışlar" alt

ölçeğinden ise alınan puanlar 24-120 arasında değişebilmektedir. “Olumlu Sosyal Davranışlar” alt ölçeğinde alınan puandan “Olumsuz Sosyal Davranışlar” alt-ölçeğinden alınan puan çıkarılarak toplam sosyal beceri düzeyi hesaplanabilmektedir. Ölçeğin Croanbach Alpha iç tutarlık güvenilirlik katsayıları ise “Olumsuz Sosyal Davranışlar” alt-ölçeği için 0.81, “Olumlu Sosyal Davranışlar” alt-ölçeği için 0.83 ve toplam sosyal beceri düzeyi için ise 0.94'tür. (29).

Tablo 2. Öğrencilerin internet kullanım özelliklerinin dağılımı (n=500)

Özellikler	Sayı	Yüzde
Evde bilgisayar varlığı		
Evet	385	78,5
Hayır	115	22,5
Kendine ait cep telefonu varlığı		
Evet	369	74,1
Hayır	131	25,9
Cep telefonunun internet bağlantısı		
Evet	362	78,3
Hayır	138	21,7
Sosyal paylaşım sitelerine üyelik durumu		
Evet	356	71,6
Hayır	144	28,4
İnternette ortalama geçirilen zaman		
Günde 0-1 saat arası	162	32,5
Günde 1-3 saat arası	203	40,4
Günde 3-5 saat arası	82	16,5
Günde 5 saatten fazla	53	10,6
İnternet sınırlandırması		
Evet	364	73,1
Hayır	136	26,9
Toplam	500	100,0

Veri Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde SPSS versiyon 22,0 (Armonk, NY: IBM Corp) paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı testlerden sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma değerlerinden yararlanılmıştır. Verilerin normallik testlerinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmıştır. Verilerin normal dağılmamasından dolayı, ölçek puanları ile ikili grup karşılaştırmalarda Mann-Whitney U testi ve üçlü ve daha fazla grup karşılaştırmalarında Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H Testi sonrası anlamlılığının kaynağını belirlemek için Bonferroni düzeltilmeli Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır. Ölçek puanlarının karşılaştırılmasında Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır. Pearson korelasyon katsayısının (r) “0,00 – 0,24 bağıntı yok; 0,25–0,40 çok zayıf bağıntı; 0,41–0,50 zayıf bağıntı; 0,51–0,75 orta güçte bağıntı; 0,76–0,95 güçlü bağıntı; 0,96–1,00 tam bağıntı” olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada, %95 Güven Aralığında çalışılmış, anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ kabul edilmiştir (30).

Bulgular

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması $12,12 \pm 0,97$, %51,4'ü erkek, %38,6'nın 7.sınıf olduğu belirlenmiştir. Bu öğrencilerin %95,9'u kendi evinde oturmakta olup, %91,5'i anne ve babası birlikte yaşamaktadır. Öğrencilerin ebeveyn eğitim düzeyleri, annelerinin %36,4'ü ve babalarının %40,2'si lise

mezunudur. Öğrencilerin %40,1'i okuldaki başarı durumlarını kendilerine göre "iyi düzey" olarak belirtmişlerdir (Tablo 1).

Tablo 3. Öğrencilerin İBÖ ve MESSY puan değerleri

Ölçek	Ort±SS	Ortanca (Min-Max)
İBÖ	41,83 ± 19,66	39,00 (0,00-97,00)
MESSY		
Olumlu sosyal beceriler	100,18 ± 13,43	103,00 (28,00-120,00)
Olumsuz sosyal beceriler	40,40 ± 13,64	37,00 (23,00-97,00)
Genel toplam	60,24 ± 22,84	65,00 (17,00-95,00)

İBÖ: İnternet Bağımlılığı Ölçeği MESSY: Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma Min-Max: (Minimum-Maksimum)

Öğrencilerin %78,5'inin evinde bilgisayar, %74,1'inin kendine ait cep telefonu ve %78,3'ünün cep telefonunda internet bağlantısı olduğu belirlenmiştir. Sosyal paylaşım sitelerine katılım durumuna bakıldığında öğrencilerin %71,6'sının üye olduğu, %40,4'ünün internette ortalama günlük 1-3 saat arası vakit geçirdiği görülmüştür. Öğrencilerin %73,1'i anne veya babasının internet kullanımına sınır getirdiğini belirtmişlerdir (Tablo 2). Öğrencilerin İBÖ ortalaması $41,83 \pm 19,66$, MESSY olumlu sosyal beceriler için puan ortalaması $100,18 \pm 13,43$, MESSY olumsuz sosyal beceriler için puan ortalaması $40,40 \pm 13,64$, MESSY genel puan ortalaması $60,24 \pm 22,84$ olarak hesaplanmıştır (Tablo 3).

Öğrencilerin İBÖ puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, baba eğitim durumu ve okul başarısına göre farklılaştığı belirlenmiştir ($p < 0,005$) (Tablo 4). Erkek öğrencilerin İBÖ puanlarının kız öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sınıf düzeyindeki farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan ileri analizde beşinci sınıfların yedinci sınıf öğrencilerinden daha düşük puan almalarının anlamlı farklılık yarattığı görülmüştür ($p = 0,005$). Baba eğitim durumundaki farklılığın, babası lise ($p = 0,003$) ve üniversite mezunu olan ($p = 0,001$) öğrencilerin, babası okuryazar olmayan öğrencilerden daha düşük puan almalarından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin İBÖ puanları ile kendi okul başarı değerlendirme durumları arasındaki farklılığın ise; başarı durumunu çok iyi olarak değerlendiren öğrencilerin çok kötü ($p = 0,002$), kötü ($p = 0,003$), orta ($p = 0,0001$), iyi ($p = 0,003$) olarak değerlendiren öğrencilerden daha düşük puan almalarından kaynaklandığı belirlenmiştir.

Sosyal paylaşım sitelerine üyeliği bulunan ve internette ortalama olarak fazla zaman geçiren öğrencilerin İBÖ puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,005$) (Tablo 4). Öğrencilerin İBÖ puanları ile internette ortalama geçirilen zaman arasındaki farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan ileri analizde; öğrencilerin internette geçirdikleri süre arttıkça İBÖ puan ortalamalarından daha yüksek puan almalarının anlamlı farklılık yarattığı görülmüştür ($p < 0,0001$).

Öğrencilerin MESSY puanlarının cinsiyet, okul başarısı, sosyal paylaşım sitelerine üyelik ve internette geçirdikleri süredurumuna göre farklılaştığı belirlenmiştir ($p < 0,005$) (Tablo 4). MESSY olumlu alt boyut puanı kızlarda, olumsuz alt boyut puanı ise erkeklerde daha yüksek olarak hesaplanmıştır ($p < 0,005$). Öğrencilerin MESSY puanları ile kendi okul başarı değerlendirme durumları arasındaki farklılığın; olumlu alt boyutta okul başarı durumunu çok iyi olarak değerlendiren öğrencilerin çok kötü ($p = 0,0001$), kötü ($p = 0,003$), orta ($p = 0,003$), iyi ($p = 0,004$) olarak değerlendiren öğrencilerden daha yüksek puan almalarından kaynaklandığı görülmüştür. MESSY olumsuz alt boyut puanlarındaki farklılığı ise; başarı durumunu çok kötü olarak değerlendiren öğrencilerin çok iyi ($p = 0,0001$), iyi ($p = 0,002$), orta ($p = 0,001$) ve kötü ($p = 0,004$) olarak değerlendiren öğrencilerden daha yüksek puan almalarından kaynaklandığı belirlenmiştir.

Sosyal paylaşım sitelerine üyeliği bulunan ve internette ortalama olarak fazla zaman geçiren öğrencilerin MESSY olumsuz alt boyut puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,005$) (Tablo 4). Öğrencilerin MESSY olumsuz alt boyut puanları ile internette ortalama geçirilen zaman arasındaki farklılığın; internette beş saatten fazla süre geçiren öğrencilerin, 3-5 saat geçiren ($p = 0,002$), 1-3 saat ($p = 0,001$) ve 0-1 saat süre geçiren öğrencilerden yüksek puan almasından kaynaklandığı belirlenmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin bazı özelliklerine göre internet bağımlılık ve sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması

Değişkenler	İBÖ		MESSY			
	Ort±SS	Median (Min-Max)	Olumlu	Olumsuz		
Cinsiyet						
Kız	39,52±19,20	38(2-97)	102,0±12,0	103(62-120)	38,8±12,5	37(23-79)
Erkek	44,14±19,93	40(0-88)	98,4±14,4	102(28-120)	41,9±14,5	39(23-98)
p U	0,014	2,461	0,014	2,453	0,025	2,244
Sınıf düzeyi						
5	41,66±19,52	41(1-92)	99,4±15,3	104(60-119)	40,2±14,8	34(23-85)
6	40,01±19,47	36(2-86)	100,0±13,8	103(57-120)	39,6±14,3	36(23-98)
7	45,00±19,87	42(0-97)	99,8±12,4	101(28-120)	41,4±12,9	39(23-93)
8	33,75±16,84	39(8-73)	106,0±7,4	105(86-118)	37,3±7,3	37(23-98)
p KW	0,011	11,115	0,127	5,700	0,165	5,092
Anne eğitim durumu						
Okuryazar değil	42,20±23,27	50(11-65)	92,2±2,2	105(62-114)	51,8±16,9	55(26-73)
İlkokul mezunu	41,21±17,46	38(7-85)	98,5±13,8	100(57-120)	39,1±10,9	37(23-66)
Ortaokul mezunu	46,35±19,83	43(0-95)	101,0±12,3	104(65-119)	42,6±14,9	39(23-98)
Lise mezunu	41,69±19,81	39(2-97)	101,3±12,6	104(60-120)	39,9±13,4	37(23-85)
Üniversite ve üzeri	38,90±19,69	36(0-94)	99,3±14,6	103(28-120)	39,3±13,7	36(23-93)
p KW	0,07	8,863	0,557	3,004	0,192	6,089
Baba eğitim durumu						
Okuryazar değil	59,50±14,92	9(35-79)	79,5±14,5	57(77-100)	50,3±5,9	58(55-70)
İlkokul mezunu	42,31±18,77	40(7-85)	77,2±14,3	99(62-118)	73,4±14,5	40(25-98)
Ortaokul mezunu	46,96±19,06	46(7-88)	78,4±13,0	100(64-119)	70,7±12,9	39(23-79)
Lise mezunu	40,96±19,58	39(0-97)	75,8±13,7	105(28-120)	39,5±13,3	23(36-85)
Üniversite ve üzeri	39,25±19,44	36(0-94)	74,4±12,3	103(62-119)	39,1±13,0	23(36-93)
p KW	0,006	14,448	0,121	18,125	0,131	16,553
Okul başarısı						
Çok kötü	51,28±18,92	53(0-78)	90,2±19,0	98(57-117)	59,6±14,1	56(38-93)
Kötü	52,88±20,23	56(20-84)	97,5±14,5	103(62-117)	47,6±16,8	44(24-79)
Orta	47,12±20,47	46(6-97)	97,0±15,1	98(28-120)	44,3±12,5	44(23-82)
İyi	41,98±18,17	39(2-94)	100,6±12,3	103(60-119)	39,7±12,8	37(23-85)
Çok iyi	36,23±19,44	34(0-95)	102,5±12,5	105(64-120)	36,2±12,5	33(23-98)
p KW	0,0001	30,009	0,005	14,787	0,0001	54,820
Sosyal paylaşım sitelerine üyelik						
Evet	44,56±20,39	42(0-97)	100,4±13,3	03(28-120)	41,4±13,7	39(23-98)
Hayır	35,49±16,10	35(0-79)	99,8±13,3	102(60-120)	37,4±12,6	34(23-73)
p U	0,0001	-4,383	0,575	-0,560	0,001	-3,229
Cep telefonu internet bağlantısı						
Evet	42,63±19,29	40(0-95)	100,6±13,3	103(28-120)	40,5±13,8	37(23-98)
Hayır	38,92±20,84	36(0-97)	98,2±13,6	99(62-120)	39,9±12,8	38(23-73)
p U	0,431	-2,002	0,053	-1,932	0,866	1,169
İnternette ortalama geçirilen zaman						
0-1 saat arası	32,98±17,23	31(0-81)	99,6±13,8	103(65-120)	37,0±13,3	33(23-85)
1-3 saat arası	40,06±16,42	39(2-86)	101,1±12,3	103(60-120)	38,6±11,4	36(23-73)
3-5 saat arası	49,35±19,44	49(12-97)	100,6±14,5	103(28-119)	42,8±13,3	40(23-84)
5 saatten fazla	62,36±19,17	65(0-95)	97,2±14,4	101(57-117)	52,4±15,1	51(28-98)
p KW	0,0001	88,600	0,448	2,604	0,0001	55,111

İBÖ: İnternet Bağımlılığı Ölçeği MESSY: Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği Ort: Ortalama; SS: Standart Sapma Min-Max: Minimum-Maksimum

Öğrencilerde İBÖ ve MESSY puan ortalamaları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu Katsayısı kullanılmıştır. Öğrencilerin İBÖ ile MESSY olumlu alt boyutu arasında $r=-0,27$ düzeyinde negatif, anlamlı ve zayıf düzeyde ilişki bulunmuştur ($p=0,0001$). İBÖ ile MESSY olumsuz alt boyutu arasındaki ilişki incelendiğinde ise $r=0,48$ düzeyinde pozitif orta düzeyde ilişki bulunmuştur ($p=0,0001$). Buna göre öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri arttıkça olumlu sosyal beceri düzeylerinde azalma olurken ve olumsuz sosyal beceri düzeylerinde artma olduğu belirlenmiştir.

Tartışma

Bu çalışmada temel amaç ortaokul dönemi çocuklarda internet bağımlılığı ile, sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bununla birlikte çalışma kapsamında ortaokul dönemindeki çocuklarda internet bağımlılığı ve sosyal beceri düzeyi; cinsiyet, sınıf düzeyi, anne -baba eğitimi, okul başarısı, sosyal paylaşım sitelerine üyelik, cep telefonunda internet bağlantısı varlığı, internette ortalama geçirilen zaman değişkenleri açısından da incelenmiştir.

Çalışmada çocukların İBÖ puanlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, baba eğitim durumu ve okul başarısına göre farklılaştığı belirlenmiştir. Erkeklerin İBÖ puanlarının kızlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde yapılan çalışmalarda da, erkek öğrencilerin internet bağımlılığı ölçek puanlarının kızlara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (1,7,11,14,25). Bu sonucun, erkeklerin teknolojiyle daha ilgili olmalarına bağlı olabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin İBÖ puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaştığı; bu farklılığın yedinci sınıf öğrencilerinin beşinci sınıf öğrencilerine göre İBÖ puanlarının yüksek olmasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Bu bulguyu destekler şekilde literatürde öğrencilerin yaşı arttıkça internet bağımlılığının arttığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (25,31-33). Bu sonucun ilerleyen yaşla birlikte ailelerin çocuklarına cep telefonu alma olasılığının artması ve internet kullanımında anne-baba denetiminin azalması ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin İBÖ puanlarının baba eğitim durumuna göre farklılaştığı; bu farklılığın babası lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin, babası okuryazar olmayan öğrencilerden daha düşük puan almalarından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Çalışma bulgusuna benzer şekilde yapılan bazı çalışmalarda, anne-babaların eğitim durumu azaldıkça, çocukların internet bağımlılığının arttığı bildirilmiştir (7,31,34). Öte yandan anne-baba eğitim durumu arttıkça çocukların internet bağımlılık puanlarının arttığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (15,33). Bu çalışmada annenin eğitim düzeyi ile İBÖ puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmazken babanın eğitim düzeyi ile anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Baba eğitim durumu arttıkça internet kullanımı hakkında denetlemenin artması ile paralel olabileceği düşünülmüştür.

Çalışmada öğrencilerin İBÖ puanlarının algılanan okul başarısına göre farklılaştığı; bu farklılığın başarı durumunu çok iyi olarak değerlendiren öğrencilerin çok kötü, kötü, orta, iyi olarak değerlendiren öğrencilerden daha düşük puan almalarından kaynaklandığı belirlenmiştir. Yapılan çalışmalarda da benzer şekilde öğrencilerin internet bağımlılıkları ile akademik başarı düzeylerinde arasında negatif ilişki belirlenmiştir (12,25,32,33). Öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri arttıkça akademik başarılarının düşmesinin öğrencilerin internette vakit harcadıkları zaman diliminde ödevlerini ihmal etmelerine, bu süreçte yeterli düzeyde ders çalışmamalarına bağlı olabileceği düşünülebilir.

Sosyal paylaşım sitelerine üyeliği bulunan ve internette ortalama olarak fazla zaman geçiren öğrencilerin İBÖ puanlarının diğer gruplara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çocuklar tamamlanmamış gelişim süreçleri nedeniyle internetin olumsuz etkileri açısından yetişkinlere göre çok daha yüksek risk taşırlar. Bu riskin aşırı internet ve bilgisayar kullanımı ile arttığı bildirilmiştir (1,2,9). İnternet kullanım süresi internet bağımlılık düzeyinin önemli bir yordayıcısıdır. Ayrıca sosyal paylaşım sitelerine üyelik internette geçirilen süreyi artırmaktadır (17,35). Bu çalışmada artan internet kullanım süresi ile artan internet bağımlılık ölçeği puanı bulgusu önceki çalışmalarla tutarlıdır (17,25,33). Öğrencilerin sosyal paylaşım sitelerine üyeliğinin olması ve internette geçirdikleri ortalama zamanın fazla olmasının İBÖ puan ortalamasını arttırması beklendik bir bulgudur.

Öğrencilerin MESSY puanlarının cinsiyet, okul başarısı, sosyal paylaşım sitelerine üyelik ve internette geçirdikleri süre durumuna göre farklılaştığı belirlenmiştir. MESSY olumlu alt boyut puanının kızlarda, olumsuz alt boyut puanının ise erkeklerde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışma bulgularına benzer şekilde yapılan çalışmalarda da kızlarda olumlu sosyal becerilerinin, erkeklerde ise olumsuz sosyal becerilerinin yüksek olduğu bildirilmiştir. Kızların erkeklere göre daha fazla sosyal beceriye sahip oldukları, daha iyi düzeyde iletişim becerisi gösterdikleri; erkeklerin ise daha fazla olumsuz sosyal davranışlar sergiledikleri ifade edilmektedir (35,36). Aile ve çevre tarafından kızların daha uyumlu ve duyarlı olmaları beklenirken erkeklerin daha atılgan, girişken, saldırgan ve hareketli olmaları beklenebilmektedir. Aynı zamandan kızlar arkadaş ilişkilerine daha erken dönemde yönelmekte ve kızlar için arkadaş ilişkileri daha önemli olabilmektedir. Kızların erkeklere göre daha fazla sosyal beceriye sahip olmalarının onlara yüklenen toplumsal rollere ve arkadaşlık ilişkilerine bağlı olabileceği düşünülmektedir.

Çocukların MESSY puanlarının okul başarı durumuna göre farklılaştığı belirlenmiştir. Bu farklılığın, olumlu alt boyutta okul başarı durumunu çok iyi olarak değerlendiren çocukların diğer alt boyutlardan; olumsuz alt boyutta ise, başarı durumunu çok kötü olarak değerlendiren çocukların diğer çocuklardan daha yüksek puan almalarından kaynaklandığı belirlenmiştir. Benzer şekilde yapılan çalışmalarda da öğrencilerin olumlu sosyal becerileri ile okul başarıları arasında pozitif bir ilişki olduğu bildirilmektedir. Sosyal becerilere sahip olan bireylerin işbirliği, sosyal etkileşimi başlatma, atılganlık, iletişim becerileri, problem çözme gibi becerileri yeterli olduğundan akademik performansları da yüksek olabilmektedir (37,38).

Sosyal paylaşım sitelerine üyeliği bulunan ve internette ortalama olarak fazla zaman geçiren öğrencilerin MESSY olumsuz alt boyut puan ortalamalarının diğer gruplara göre daha yüksek bulunmuştur. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalarda da günlük internet kullanım süresi ile MESSY olumsuz alt boyut puan ortalamaları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu belirtilmiştir (17,34). Ceyhan ve Ceyhan'ın (42) yaptıkları araştırmalarında aşırı internet kullanımının çocukların arkadaşlık ilişkilerini başlatma-sürdürme, kendini ifade etme gibi sosyal beceri alanlarını olumsuz etkilediğini tespit etmişlerdir. Balcı ve Gölcü (43) çalışmalarında ise; sosyal medya bağımlılığının öğrencilerin sosyal becerilerini olumsuz etkilediği sonuçlarına ulaşmışlardır. Sosyal beceriler bağlamında iletişim becerilerinin kazanılmasında karşılıklı iletişim önemlidir. Bu iletişimde hem sözel hem de sözel olmayan mesajlar algılanır ve değerlendirilir. Karşılıklı iletişim, sosyal becerileri geliştirir ve olumlu akran ilişkileri kazanır (40). Sosyal paylaşım sitelerinde ve sanal oyunlarda çok vakit geçiren çocuklar, önemli sosyal becerileri geliştirmeleri için gerekli deneyimleri edinmemektedir (41). Bu durumun çocuklarda sosyal becerilerin gelişmesine olumsuz katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada, öğrencilerin internet bağımlılık düzeyleri arttıkça olumlu sosyal beceri düzeylerinde azalma olurken ve olumsuz sosyal beceri düzeylerinde artma olduğu belirlenmiştir. Sanal ortamlarda, çevrimiçi oyunlarda ve sosyal paylaşım sitelerinde vakit geçiren, arkadaşlık kuran çocuklar gerçek arkadaşlıklara ihtiyaç duymayabilir. Bunun sonucunda çocukların sosyal beceri düzeyleri zayıflayabilir. İspanya'da 12-16 yaş arası ergenlerle yapılan bir çalışmada problemlerli internet kullanımı olan ergenlerin sosyal kaygı ve sosyal beceri güçlüklerinde daha yüksek puanlar sergiledikleri bulunmuştur (44). Yapılan çalışmalarda internet bağımlılık düzeyi yüksek olan ve problemlerli internet kullanımı olan ergen çocukların sosyal beceri alanlarında, davranışsal ve sosyal ilişki problemleri yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (18,25,38,45,46)

Kesitsel tasarımı nedeniyle tek bir zaman diliminde ölçümlerin yapılması ve veriler katılımcıların kendi beyanları ile toplanması bu çalışmanın sınırlılığıdır.

Sonuç olarak bu araştırmada ortaokul dönemindeki çocukların İBÖ puan ortalamaları ile cinsiyet, sınıf düzeyi, baba eğitim durumu, okul başarısı ve internet kullanım süresi arasında anlamlı farklılık gösterdiği, MESSY puan ortalamaları ile cinsiyet, okuldaki başarı durumu, sosyal paylaşım sitelerine üyelik ve internet kullanım süresi arasında anlamlı farklılık olduğu, ortaokul dönemindeki çocukların İBÖ ile MESSY olumlu alt boyut puanları arasında negatif yönlü, MESSY olumsuz alt boyut puanları arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ortaokul dönemindeki çocuklarda internet bağımlılığını önlemeye yönelik yapılan çalışmalarda erkek cinsiyet, ileri sınıf düzeyi, düşük anne baba eğitimi, algılanan kötü okul başarısı, sosyal paylaşım sitelerine üye ve internet kullanım süresi fazla olan öğrencilerin risk grubunda değerlendirilmesi ve

bu öğrencilerin özellikle ele alınması gereklidir. Ayrıca sosyal beceri gelişimi açısından erkek cinsiyet, algılanan kötü okul başarısı, sosyal paylaşım sitelerine üye ve internet kullanım süresi fazla olan öğrencilerin risk altında olduğu bu öğrencilerin sosyal beceri gelişimi programlarında özellikle dikkate alınmalıdır. İnternetin doğru ve faydalı kullanımını özendirmeye yönelik eğitimler ve bilinçlendirme faaliyetleri geliştirmek ve uygulamak, internet bağımlılığı düzeyleri riski taşıyan öğrencilere yönelik koruyucu ve önleyici programlar geliştirilmesi ve uygulanması önerilir. Ortaokul dönemindeki çocukların fazla internet kullanımının olumlu sosyal becerilerini olumsuz yönde etkilediği için okullarda öğrencilerin sosyal becerilerini ve akran iletişimini güçlendirmeye yönelik etkinlikler ve anne-baba ve öğretmenlerin farkındalıkları artırılmalıdır. Evde veya okulda çocuklar ile anne-baba ve öğretmenleri arasında olumlu bir iletişim kurulması için ortam oluşturulması zorunlu görünmektedir. .

Kaynaklar

1. Üneri ÖŞ, Tanıdır C. Bir grup lise öğrencisinde internet bağımlılığı değerlendirmesi: Kesitsel bir çalışma. *Dusunen Adam* 2011; 24(4): 265-272.
2. Muslu GK, Bolışık B. Çocuk ve gençlerde internet kullanımı. *TAF Prev Med Bull* 2009; 8(5): 445-450.
3. Arsoy Ö. İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 2009; 1(1): 55-67.
4. Davis RA. A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Comput Hum Behav* 2001; 17(2): 187-195.
5. Subrahmanyam K, Kraut RE, Greenfield PM, Gross EF. The impact of home computer use on children's activities and development. *Future Child* 2000; 10(2): 123-144.
6. Öcel N. İletişim ve Çocuk, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayını, 2002; No: 15, İstanbul.
7. Chi X, Hong X, Chen X. Profiles and sociodemographic correlates of internet addiction in early adolescents in Southern China. *Addict Behav* 2020; 106: 385.
8. Leung L, Lee PS. The influences of information literacy, internet addiction and parenting styles on internet risks. *New Media Society* 2012; 14(1): 117-136.
9. Tahiroğlu AY, Çelik GG, Bahalı K, Avcı A. Medyanın çocuk ve gençler üzerine olumsuz etkileri; şiddet eğilimi ve internet bağımlılığı. *Yeni Symposium* 2010; 48: 19-30.
10. Shaw M, Black DM. Internet addiction: definition, assessment, epidemiology and clinical management. *CNS Drugs* 2008; 22: 353-365.
11. Kim K, Ryu E, Chon MY, et al. Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: a questionnaire survey. *Int J Nurs Stud* 2006; 43: 185-192.
12. Demir Y, Kutlu M. Ergenlerde internet bağımlılığı, akademik motivasyon, akademik erteleme ve okula bağlanma arasındaki ilişkiler. *Uluslararası Çevrimiçi Eğitim Bilimleri Dergisi* 2018; 10(5): 315-332.
13. Johansson A, Göttestam KG. Internet addiction: Characteristics of a questionnaire and prevalence in Norwegian youth (12–18 years). *Scand J Psychol* 2004; 45: 223-229.
14. Siomos KE, Dafouli ED, Braimiotis DA, et al. Internet addiction among Greek adolescent students. *CyberPsychol Behav* 2008; 11(6): 653-657.
15. Gökçeşlan Ş, Seferoğlu SS. Ortaokul öğrencilerinin internet kullanım biçimleri: Riskli davranışlar ve fırsatlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 2016; 24(1): 383-404.
16. Subrahmanyam K, Greenfield P. Online communication and adolescent relationships. *Future Child* 2008; 18(1): 119-146.
17. Çeliker VB, Aşıroğlu S. Ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılıkları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2020; 9(11): 43-57.
18. Yalcin H, Güvener E, Kasal D. Relationship between gifted children's internet gaming addiction and quality of life. *European Journal of Special Education Research* 2020; 6(4): 35-54.
19. Tagay Ö, Baydan Y, Acar NV. Sosyal beceri programının ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2010; 3: 19-28.
20. Samancı O, Uçan Z. Çocuklarda sosyal beceri eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2017; 21(1): 281-288.
21. Özabacı, N. Çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerin sosyal becerileri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Firat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2006; 16(1): 163-179.
22. Ogelman HG, Seven S. The effect social information processing in six-year-old children has on their social competence and peer relationships. *Early Child Dev Care* 2012;12: 1623-1643.

23. Beyazkürk D, Anliak Ş, Dinçer Ç. Çocuklukta akran ilişkileri ve arkadaşlık. Eurasian Journal of Educational Research (EJER) 2007; 26: 13-26.
24. Chen X, Chang L, He Y, Liu H. The peer group as a context: Moderating effectson relations between maternal parenting and social and school adjusment in chinese children. Child Dev 2005; 2(76): 417-434.
25. Kısa Ö, Karageyim Karşıdağ A. Investigation of the association between loneliness, social skill levels and internet addiction in junior high school students. Humanistic Perspective 2021; 3(1): 43-59.
26. Arabacı L B, Gülsenay TAŞ, Dikeç G. Çocuk ve ergenlerde madde kullanımı, suça yönelme, ruhsal bozukluklar ve hemşirelik bakımı. Bağımlılık Dergisi 2017; 18(4): 135-144.
27. Kadioğlu H., Evren ve Örneklemler <http://sbf.marmara.edu.tr/dosya/sbf/ders%20notlar%C4%B1/evren%20ve%20%C3%B6rneklemler.pdf> (Accessed 20.06.2022).
28. Bayraktar F. İnternet Kullanımının Ergen Gelişimindeki Rolü. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Psikoloji Anabilim Dalı, 2001
29. Bacanlı H, Erdoğan F. Matson Çocuklarda Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin (MESSY) Türkçe'ye uyarlanması. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi 2003; 3(2): 351-379.
30. Büyükoztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Erkan Akgün Ö, et al. Bilimsel araştırma yöntemleri. (25. Baskı), Ankara: Pegem Yayıncılık. 2018: 320-360.
31. Mellouli M, Zammit N, Limam M, et al. Prevalence and predictors of internet addiction among college students in Sousse, Tunisia. J Res Health Sci 2018; 18(1): e00403.
32. Xin M, Xing J, Pengfei W, et al. Online activities, prevalence of internet addiction and risk factors related to family and school among adolescents in China. Addict Behav Rep 2018; 7: 14-18.
33. Kılıç M, Avcı D, Uzuncakmak T. İnternet addiction in high school students in Turkey and multivariate analyses of the underlying factors. J Addict Nurs 2016; 27(1): 39-46.
34. Lau JTF, Gross DL, Wu AMS., et al. Incidence and predictive factors of internet addiction among Chinese secondary school students in Hong Kong: A longitudinal study. Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol 2017; 52(6): 657-667.
35. Hanımoğlu E. Lojistik regresyon analizi ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde internet bağımlılığı ve sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi 2019; 27(2): 467-474.
36. Duran M, Çeliköz N, Topaloğlu AÖ. Ortaokul öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerinin belirlenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2013; 14(2): 121-137.
37. Gustavsen AM. Longitudinal relationship between social skills and academic achievement in a gender perspective. Cogent Education 2017; 4(1): 1411035.
38. Karayurt Ö, Akyol Ö. Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin sosyal beceri düzeyleri ile akademik başarı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2008; 11(1): 33-39.
39. Milani L, Osualdella, D, Di Blasio P. Quality of interpersonal relationships and problematic Internet use in adolescence. CyberPsychol Behav 2009; 12(6): 681-684.
40. Knapp ML, Hall JA, Horgan TG. Nonverbal communication in human interaction. Cengage Learning 2013; 3: 89.
41. Khazaei F, Khazaei O, Ghanbari-H B. Positive psychology interventions for internet addiction treatment. Comput Hum Behav 2017; 72: 304-311.
42. Ceyhan E, Ceyhan AA. Çocuk ve Ergenlerde Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Gelişimsel Sonuçları. A. Kuzu (Editör), Bilgisayar II, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2011: 165-188.
43. Balcı Ş, Gölcü A. Türkiye'de üniversite öğrencileri arasında facebook bağımlılığı: Selçuk Üniversitesi Örneği. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi 2013; (34): 255-278.
44. Torrente E, Piqueras AJ, Orgilés M, Espada JP. Association of internet addiction with social anxiety and lack of social skills in Spanish adolescents. Ter Psicol 2014; 32(3): 175-184.
45. Zegarra Zamalloa CO, Cuba Fuentes MS. Frequency of Internet addiction and development of social skills in adolescents in an urban area of Lima. Medwave 2017; 17(1): 6857
46. Affouneh S, Mahamid FA, Berte DZ, et al. The efficacy of a training program for social skills in reducing addictive Internet behaviors among Palestinian university students. Psicologia: Reflexão e Crítica 2021; 34(1): 1-9..

Yazar Katkıları: Tüm yazarlar ICMJE'in bir yazarda bulunmasını önerdiği tüm ölçütleri karşılamışlardır

Etik Onay: Bu çalışma için ilgili Etik Kuruldan etik onay alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

Not: Bu çalışma 25-25 Ekim 2019 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen 2.Uluslararası Şişli Bilim Kongresinde adlı kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Author Contributions: All authors met criteria recommended by ICMJE for being an author

Ethical Approval: Ethical approval was obtained for this study from relevant Ethics Committee.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors have declared that there is no conflict of interest.

Financial Disclosure: Authors declared no financial support

Acknowledgement: This study was presented as an oral presentation at the 2nd International Sisli Science Congress held in Istanbul on October 25-25, 2019.